

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Theologia Universa**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Caput Ultimum. Quomodo & quando ad Restitutionem tenetur Judex,
Advocatus, Testis: & de eorum Forma in Jure procedendi &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38477

notabiliter gravius quam sit ipsum debitum. etiam si fuisset contractum ex delicto.

6. Quando rem teneris restituere pauperibus, potes illam tibi applicare; si juxta tuum statum sis pauper. Quia ipse debitor non debet esse deterioris conditionis quam alii pauperes. *Layman &c.*

7. Excusat juxta leges *Cessio honorum*: Jure enim constitutum est, ut qui tam multa contraxit debita ut nequeat satisfacere, possit bona sua relinquere in manibus creditorum, & sic manere liber, etiam in foro interno, retentis tantum artis suae instrumentis, & rebus ad sustentationem necessariis. Si tamen postea redeat ad pinguiorem fortunam ad Restitutionem obligatur. Ex lege, *cum & filii qui boni. Navarra, Lessius, Bonacina &c.*

8. Denique à Restitutione famæ *insuper* excusaris, si ab eo quem infamasti pari modo sis infamatus. Si ejus fama aliter sit recuperata. Si infamia jam abiit in obligationem. Si crimen occultum quod propalasti postea aliâ viâ factum sit publicum. Aut si illius, cujus crimen aperuisti, alia ejusmodi crimina sint satis publica; tunc enim illius fama parum aut nihil censetur imminuta.

QUÆRES. An pro debito quod non restituitur aut solvitur, licita sit compensatio, quando debitum non est certum, sed probabile tantum? Negat merito sententia communis. Quia una ex conditionibus requisitis ad justam compensationem dicitur esse, quod debitum sit liquidum, id est, de illo certo constet, vel saltem iudex declaraverit ad illum pertinere: & ita docet Vasquez, Molina, Suarez, Thomas Sanchez, Lessius *Lib. 2. de Justitia Cap. 12. Num. 58.* & plures alii quos refert Diana *Part. 7. Tract. 10. Resol. 16.*

Circa hanc resolutionem notari possunt considerationes quas movet Card. de Lug. *de Just. Disp. 16. Sect. 5. Num. 97.* ubi sic concludit: Quociescumque ergo probabilitas versatur circa ipsam compensationem, possum licite compensare occultè debitum sequendo aliquam opinionem probabilem, quæ dicat, non solum rem esse meam, sed me posse licite uti compensatione: & quoad hoc, inquit, omnes debemus convenire.

Strictior esse videtur opinio Matthæi de Moya in Selectarum Quæstionum parte altera ad *Tr. 6. Disp. 4. Quæst. 1. Pag. 326.* ubi sic ait: Quando ex utraque parte militat opinio probabilis, alia debitori, alia creditori favens, circa jus, vel circa factum ex cujus probationibus resultat opinio probabilis docens iudicem posse rem auctori applicare, non obstantibus probationibus pro reo factis, tunc opinio media mihi placet. Nimirum, quoties opinio utrique patri fuerit probabilis, vel sua cuique probabilior, ut frequenter evenit, licitam esse compensationem, non in toto, sed in medietate. Ratio est, quia quando jus duorum ad eandem rem est æquale, debet æquale esse utriusque emolumentum: in hoc enim nulli fit injuria, nullusque rationaliter in vitium esse potest, cum eadem sit utriusque fors, & unusquisque exponatur eidem periculo amittendi partem rem verâ sibi competentem, vel fortunæ lucrandi, quæ ad alium etiam pertinebat. Ergo justitia, quæ æqualitatem amat, rem inter utrumque dividendam dicitur. Hæc ulterius Moya pluribus confirmat, quæ loco citato expendi possunt.

Quomodo possit Catholicus excusari à Restitutione bonorum Ecclesiasticorum, eorumque fructibus male perceptis, vide supra Part. 3. Tract. 2. Cap. 5. Et quis possit dispensare, & sub qua conditione ut Laicus talia

bona retineat, *Ibid.* Denique, an & cui restituenda pretium simoniacè acceptum, vide Tract. 5. Cap. 1. de Simonia.

Quomodo per Compositionem cum Pontifice possit aliquis liberari à Restitutione, quando bona sunt certi Domini, aut quando hic propter hæresim, aut aliud grave delictum, meretur in pœnam, isto debito variari, videri potest, si res exigat, apud Lessium *de Just. Lib. 2. Cap. 16. Dubit. 11.*

CAPUT ULTIMUM.

Quando teneatur ad Restitutionem Judex, Advocatus, & Testis: & de forma in jure procedendi.

Iudex qui condemnat reum vel ex privata scientia vel ex cognitione per injuriam extorta, tenetur ad Restitutionem sive hæredibus, sive aliis quibus per hoc damnum intulit. Ita Navarra *Cap. 18. Num. 59.* Notus de secreto, *Membro 3. q. 1. Concl. 5.* Lessius *de Just. Lib. 2. Cap. 29. Dubit. 18.* Quia damnando ex certa scientia facit injuriam reo, cum sic non procedat competens Judex, nec ex vi officii talis potestas sit illi concessa. Quando etiam per injuriam extorquetur, ponit injustè causam damni inde secuti, ideoque tenetur illud reparare.

Censetur autem injustè crimen extorquere: 1. Si per se ipsum criminis inquisitionem incipiat, nulla præcedente infamia, aut denunciatione juridicâ, quæ inquisitioni viam aperiat. 2. Si tormentis, vel metu pro quo tormentorum Confessionem elicit, cum non adessent indicia idonea ad torquendum. 3. Si dolose duxit ad confitendum, ut promittendo illi impunitatem si crimen agnosceret, &c.

Sed in his observandum. Si Judici supplicarent rationes ex quibus reum juridicè damnare poterat, non teneri ad Restitutionem. Quia procedendo ex scientia privata, vel extorta, tantum injuria committitur in modo inferendi damni, non in illius substantiam, idem damnum ex alia ratione justè inferre poterit.

2. De *Advocati* obligatione dicendum, quando ipsius negligentia, aut imperitia, cliens justam causam amisit, tenetur huic refarcire damnum quod ipsi intulit. Quia lex Justitiæ requirit ut pro suo clientis diligentiam debitam adhibeat pro conditione causæ sit commissæ; ut si sit difficilis, aut magni momenti, per studii, & curæ applicare teneatur, quàm si sit facilis aut momenti minoris. Præterea ratione officii tenetur esse instructus peritiâ convenienti in illo jure, & munere quod exercet, cum pro idoneo Advocato se exponat, & pro qualitate personæ sit instructus. Si incipiat in quo se desit, pro ratione damni inde secuti ad Restitutionem obligatur.

Quando Advocatus defendit causam quam scilicet tenetur esse injustam, tenetur ad Restitutionem omnium damnorum quæ parti obveniunt ratione patrocinii illo suscepti, ut sunt expensæ in lite factæ, & alia quæ partem amisit: & si clientem cum bona fide procedentem non monuit de causæ injustitiâ, tenetur illi de damno de consecuto. Quia horum omnium se veram causam præbuit sive committendo, sive omitendo committendum sui officii, ad quod præstandum se tacite obligavit.

Quod si cliens monitus de causæ injustitiâ noluit illud defendere, tenetur adhuc Advocatus causam prosecutio-

Also
ki

The
log
D. 11

defere. Neque tunc licet illi inducere partem ad transactionem cum illius damno conjunctam. Quia transactio sive compositio tantum habet locum in causa dubia, ut docet D. Thomas *Quaest. 7. Art. 3. ad 2.* Sylvester *v. Advocatus Num. 16.* Navarrus *Cap. 25. Num. 28.* Ex quo etiam patet, graviter peccare sive Consiliarios, sive Advocatos; qui in decursu litis advertentes partem alteram, cui forte favent, tueri causam iniquam, inducunt alteram ad compositionem, recedendo ex parte à suo jure, cum tamen illis constet jus hujus dubium non esse.

Advocatum nulli facere injuriam defendendo etiam causam minus probabilem, modò verè probabilem, diximus supra Tr. 1. in principiis practicis de opinione probabilis: & ut rectè hic notat *Lessius*, sæpe id quod apparet minus probabile, à parte rei verus est.

3. De Teste in judicio dicendum, Si vel ex certa scientia, vel ex crassa ignorantia protulit falsum Testimonium, & ratione istius alter injustè damnus sustinuit, teneatur in solidum ad totius damni Restitutionem. Quia testis ille per injuriam fuit causa efficax totius damni, si carnis quæ ex illius Testimonio provenit.

Si tamen Reus jam erat per alios testes convictus, & tuum Testimonium illis accedens nihil effecit, sic ut propter illud nec poena sit aucta, nec Judex redditus sit firmior ad eam infligendam, tunc ad Restitutionem non obligaris. Quia etsi falsum illud testificando injuriam intuleris, non fuisti tamen causa efficax damni secuti, cum illatum sit ex prioribus Testimoniis, & tua testificatio superveniens in illud non influxerit: ita *Lessius* cum aliis, supra *Cap. 13. Dub. 2. & Cap. 30. Dub. 7.*

Qui falsum Testimonium dixit ratione cujus mors vel mutilatio inferenda est, tenetur sua dicta revocare, si id profuturum sit, quamvis ipsi periculum similis poenæ immineret; ita Doctores communiter. Quia, in pari damno melior censeri debet conditio innocentis, ex *Regula Juris*. Idem dicendum, si quis alios ad falsum Testimonium dicendum induxerit. Quod etiam in Restitutione famæ, pecuniæ, & honoris in pari detrimentum locum habet.

Si quis falsum testificatus est ex ignorantia, vel inadvertentia non damnabili, vel ex oblivione saltem non mortifera, ratione cujus contingit aliquem damnari, non obligari ad restitutionem docent passim Theologi, cum Petro, Navarra, *Lessio*, Cajetano *Quaest. 70. Art. 4.* aliisque, neque teneri cum vitæ periculo suum Testimonium revocare, ut ibidem Cajetanus. Quia nec tenetur ratione rei acceptæ, cum nihil acceperit; neque ratione injustæ damnificationis, cum supponatur non peccasse, saltem mortaliter: ut magis probatur supra *Tract. 5. Cap. 7. in fine.*

Testis non tenetur ad Restitutionem ex eo quod in alterius periculo se non obtulerit ad testificandum, ut docet Navarrus *c. 15. n. 17. &c.* Quia non tenetur ex justitia se ad hoc offerre; quamvis aliquando teneatur ex charitate, ut si videat suum Testimonium esse necessarium ad innocentem liberandum. Neque ad restituendum tenetur, si nolit testari, quando inde grave damnum illi immineret. Quia in hoc casu neque per se obligationem habet ut grave damnum sibi procuret, neque Superior potest ad hoc eum obligare, nisi in casu quo ratio boni publici id postulet.

Sed quid si nullum damni periculum immineat, & à Judice citetur, vel jubeatur citari ad testificandum? Docent non pauci, si hoc casu fugiat, vel se occultet, rei aliqua arte Judicis interrogationem eludat, ad *R. P. Arsdack. Tom. II.*

stitutionem obligari. Ita Navarrus *Cap. 25. Num. 41.* Sotus *Lib. 5. de Just. Quaest. 7. Art. 1.* Mich. Salenius *Quaest. 70. Art. 1. Dub. 3. aliisque.* Quia, inquit, hoc ipso quo citatus est per publicum nuncium, tenetur ex Justitia Testimonium proferre; sicut tenetur is cui manus tutoris impostum est.

Respondet tamen *Lessius* supra, adducens Petrum Soto, Salonium & Joannem à Penna, primò verius omnino videri, eum qui se occultat, vel fugit antequam Judicis præceptum, aut citatio illi legitime denunciatur, non teneri ad Restitutionem damni secuti ex defectu testificationis; quamvis potuerit graviter peccasse contra charitatem proximi. Ratio est, quia nemo tenetur præcepto Superioris, priusquam ei debito modo imponatur, ut si aliquis, etiam non rectè, vitæ conspectum Superioris, ne illi mandatum aliquid imponat, tali mandato nondum denunciato non obligatur.

Secundò, Non videri etiam improbabile, ad Restitutionem damni non teneri, si postquam citatio Judicis per ministrum publicum illi insinuata est, fugâ, vel fraude aliqua testificandi actum declina verit; ut si eum sibi inimicum esse prætendat. Ita *Lessius* supra, citans Sylvestrum id aperte docentem *ver. Testis N. 8.* Molinam, & alios; Quia etsi in tali casu admittant peccatum contra obedientiam & charitatem proximi, non tamen contra justitiam, quæ obligationem restituendi fundare solet. Quod confirmatur ex eo, quod nemo possit alteri dare jus ad functiones liberas alterius, nisi qui illarum est dominus: cum ergo nemo præter me sit Dominus mearum functionum, qualis est testificatio, nemo etiam absque meo consensu potest alteri ad illas jus concedere: intelligendo ut supra, nisi ratio boni publici id postulet.

Dicendum est denique cum communi, Testem teneri restituere quod accepit, ut verum etiam Testimonium proferret. Quamvis enim non semper ex Justitia teneatur testari, si tamen testari velit, tenetur ex Justitia testari veritatem: nam pro actione vel omissione aliunde debita, nihil potest exigi ab eo cui illa debetur. Excipe hic, nisi ipsa veritatis testificatio cederet in detrimentum testificantis, vel labor, aut sumptus ab illo impendendus esset.

Pro pleniori notitia & commodo, hic oportunè subjicio Propositiones recentè prohibitas ad hanc materiam pertinentes.

Quando litigantes habent pro se opiniones aequè probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio. Damnavit Alexander VII. Propos. 26.

Licet interficere falsum Accusatorem, falsos Testes, ac etiam Judicem à quo iniqua certò imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare. Idem Alexander VII. Propos. 18.

Quoad forum conscientie, Reo correcto, ejusque consummata cessante, cessant Censura. Idem Propos. 44.

Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem. Damnavit Innocentius XI. Prop. 2.

Quidni non nisi veniale sit Detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere. Idem Innocentius XI. Propos. 43.

De Regulis & notitia Juris utriusque, & aliis ad forum Judiciale pertinentibus, accedit infra huic Operi Tractatus septimus in fine hujus Tomi secundi.